

Nr 61

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen om utvidgning av Gotska Sandöns nationalpark; given Stockholms slott den 1 mars 1963.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Eric Holmqvist

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att Gotska Sandöns nationalpark utvidgas till att omfatta hela ön.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 1 mars 1963.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HOLMQVIST, ASPLING.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Holmqvist, fråga om *utvidgning av Gotska Sandöns nationalpark* samt anför därvid.

I skrivelse den 8 december 1962 har *domänstyrelsen* — sedan överjägmästaren i östra distriktet därom gjort framställning — föreslagit, att Gotska Sandöns nationalpark skall utvidgas till att omfatta hela ön. I samband härmed har styrelsen utlåtit sig över en skrift i ämnet av sjökaptен Hans Hansson, Göteborg.

Över förslaget har, efter remiss, chefen för försvarsstaben, kammarkollegiet, riksantikvarieämbetet, sjöfartsstyrelsen, länsstyrelsen i Gotlands län, Visby domkapitel, vetenskapsakademien, Svenska naturskyddsföreningen och Svenska turistföreningen yttrat sig.

Hittills vidtagna åtgärder till skydd för Gotska Sandön. Gotska Sandön tillhör sedan drygt etthundra år kronan. År 1906 ställdes den under domänverkets förvaltning. Därvid undantogs av öns 3 640 ha vissa områden för lotsverket och dess personal.

Sedan 1909 års riksdag bemyndigat Kungl. Maj:t att avsätta lämpliga områden av ön till nationalpark, tillkom år 1910 nuvarande Gotska Sandöns nationalpark med en areal av 368 ha. Såsom skäl mot att avsätta hela ön anfördes att åtgärder för att binda flygsand kunde bli erforderliga inom några delar av ön och att sådana åtgärder i regel inte borde vidtas inom nationalpark.

Kronoparken Gotska Sandön, d. v. s. de delar av ön som inte upptas av nationalparken eller disponerats för lotsverket, fridlystes år 1950 såsom domänreservat.

Den fredning, som nu nämnts, innebär inte något hinder att landstiga eller vistas på ön.

Domänstyrelsens framställning. I framställningen har domänstyrelsen återgett uppgifter av överjägmästaren, enligt vilka antalet besök på ön under senare år avsevärt ökat. Styrelsen erinrar vidare om att det vid olika

tillfällen föreslagits att avsätta hela ön såsom nationalpark. Öns särpräglade och ur naturvetenskaplig synpunkt unika natur gör den till ett viktigt nationalparkobjekt, vars fredande hör till de mest angelägna naturvårdsuppgifterna. Styrelsen understryker, att det är olämpligt att olika delar av ön är skyddade genom olika former av skyddsbestämmelser. Den nuvarande nationalparkens värde ökar också avsevärt om öns samtliga naturtyper infogas i parken. Styrelsen framhåller, att åtgärder för disposition av ön måste företas med synnerlig omsorg. De olika intressen som möts inom ett område av detta slag måste nog vägas mot varandra. Därvid framträder skyddet för den egenartade naturen med särskild styrka. Även önskvärdheten att göra ön tillgänglig för allmänheten bör beaktas, men på grund av naturens sårbarhet är det enligt styrelsens mening nödvändigt att här ge företräde åt den egentliga naturvården, inte minst med hänsyn till de rent naturvetenskapliga intressena. Därest ön i sin helhet avsätts till nationalpark anser styrelsen det möjligt att verkställa en sådan avvägning på bästa sätt.

Domänstyrelsen har angett de regler, som enligt styrelsens mening bör gälla för den föreslagna nationalparken. Härom innehåller styrelsens framställning i huvudsak följande.

Landstigning skall få ske endast vid fyrstationens båtplatser på norra och nordvästra stranden.

Anmälan till domänverkets tillsyningsman på ön skall under tiden 1 maj—30 september göras, då det gäller besök av större sällskap eller av personer som avser att övernatta. För vistelse på ön längre än två dygn skall tillstånd sökas hos domänstyrelsen.

All camping och eldning skall vara förbjuden. Domänstyrelsen avser att låta ordna övernattningsplatser för ett mindre antal personer.

Ägare av motorfordon (fyrpersonalen) skall ha rätt att frakta turister efter vissa bestämda leder.

Avverkning skall äga rum endast då den sker i naturvårdande syfte. Att samla växter och insekter, bedriva jakt eller medföra hund skall vara förbjudet.

Domänstyrelsen förutsätter, att dispens i vissa fall från nyss berörda bestämmelser meddelas bl. a. fyrpersonalen och dess gäster.

Remissyttrandena. Samtliga remissinstanser ansluter sig till förslaget att avsätta hela Gotska Sandön till nationalpark.

Länstyrelsen anser sålunda det vara mycket angeläget att skydda hela ön mot svårreparabla ingrepp. Praktiska skäl talar för att ön ges ett enhetligt utformat skydd. Turistbesök på ön bör inte förhindras men anordnas så, att öns naturvården och miljö såvitt möjligt bevaras och att öns fasta befolkning inte besvärkas. Dessa syften tillgodoses bäst om hela ön avsätts till nationalpark.

En sådan fridlysning kan, framhåller *Svenska naturskyddsföreningen*, inte nämnvärt inkräkta på några ekonomiska intressen. Skogen kan på grund av de besvärliga och dyrbara utskęppningsförhållandena inte utnyttjas. Turismen är den enda näring som kan tänkas lida någon begręnsning genom att ön avsätts som nationalpark. En obegręnsad turistström kan emellertid

enligt föreningens mening inte få förekomma. Den skulle medföra uppenbara risker för svår markförlitning.

Enligt *Svenska turistföreningen* är åtgärder för att göra ön tillgänglig för allmänheten givetvis önskvärda, men föreningen anser det riktigt att — såsom domänstyrelsen föreslagit — ge företräde åt den egentliga naturvården.

Rörande de regler domänstyrelsen föreslagit skall gälla inom den utvidgade nationalparken ifrågasätts jämkningar i ett fåtal remissyttranden.

Bestämmelserna om uppehållstillstånd och anmälningsplikt berörs av *länsstyrelsen*. Dessa bör tjäna två syften, nämligen dels att inte fler besökare än inkvarteringsresurserna tillåter avser att övernatta på ön, dels att tillse att sårbara delar av ön inte hotas av alltför stark förlitning. För att undvika brandrisker genom övernattnings i obebodda byggnader eller i det fria bör tillstånd krävas för person, som vill övernatta på ön. Med tanke bl. a. på det ökade intresset för bärplansbåtar och svävfarkoster kan framdeles komma till stånd en ohämdad invasion av besökande. Anordnare av turistresa i grupp till ön bör därför vara skyldig att inhämta tillstånd. För besökande, som ej behöver söka tillstånd, bör under sommartid gälla anmälningsplikt.

Trafik med motorfordon bör enligt *länsstyrelsens* mening inte tillåtas för besökare. *Svenska naturskyddsföreningen* finner den föreslagna trafiken mindre tilltalande ur naturskyddssynpunkt men vill inte motsätta sig att fyrpersonalen tills vidare skall äga rätt att med motorfordon transportera turister.

Departementschefen

Som framgår av den föregående redogörelsen har vissa bestämmelser redan meddelats i syfte att skydda Gotska Sandöns särpräglade natur. Sålunda avsattes år 1910 ungefär en tiondedel av ön till nationalpark och år 1950 större delen av ön i övrigt såsom domänreservat.

På senare år har turistbesöken på ön blivit allt flera. Med hänsyn härtill finner jag i likhet med domänstyrelsen angeläget att turist- och naturvårdsintressena liksom övriga intressen på ön noga vägs mot varandra. En sådan avvägning underlättas, om man lägger samman såväl domänreservatet som av sjöfartsverket disponerad del av ön med den nuvarande nationalparken. Jag förordar därför, att Gotska Sandöns nationalpark utvidgas till att omfatta hela ön.

Domänstyrelsen har angett vissa regler som enligt styrelsen bör gälla i fråga om nationalparken. Även enligt min mening kan det visa sig nödvändigt att kontrollera turistströmmen till ön genom tillståndstvång och anmälningsplikt. Motorfordonstrafiken på ön måste självfallet vara underkastad begränsningar. I vilken omfattning här avsedda föreskrifter måste tillgripas torde få avgöras med hänsyn till de skiftande förhållanden som vid varje tid föreligger. Det torde ankomma på Kungl. Maj:t att i nämnda av-

seenden liksom i övrigt meddela erforderliga reglementsbestämmelser för den utvidgade nationalparken.

Under åberopande av vad jag sålunda anfört hemställer jag att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

medge att Gotska Sandöns nationalpark utvidgas till att omfatta hela Gotska Sandön.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Stig Johansson